

КАТХА УПАНИШАДА

Част 0 от „Упанишади“

Превод от санскрит: Колчо Ковачев, —

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

1. Жадуващ [награда], Ваджашправаса отдаде всичкото си имущество. Той имаше един син на име Начикетас.

2. Макар че беше [още] юноша, докато водеха добитъка, определен за жертва [дакшина] в него се появи вяра [шраддха]. Той си помисли:

3. „Напоени с вода, напасани с трева, с издоено мляко — безсилни, безрадостни са тези светове, в които той, отдаващият ги, отива.“

4. Той каза на баща си: „Татко, на кого ще отдадеш мен?“ Повтори и потрети. [баща му] каза: „На смъртта ще те отдам!“

5. „Аз съм преди много, аз съм [и] след много. Какво [толкова] може Яма да направи с мен днес?“

6. Погледни назад как е с предишните, погледни напред как е с бъдещите. Смъртният узрява като зърно, като зърно той отново се ражда.

7. „Като принадлежащ на всички хора [т. е. огъня] влиза брахман-гостенин в къщата. Донеси вода, за да го задоволиш, о, Вайвасвата [Яма].

8. Надежда и очакване, добро поведение, жертвоприношения и заслуги, синове и добитък — всичко това отнема от човек с недостатъчно разбиране брахманът, който живее в неговата къща, без да получава храна.

9. «Тъй като си прекарал в моя дом три ноци, без да получиш храна, а си достоен за уважение гост — [моите] почитания, брахмане, бъди здрав — затова си избери три желания.»

10. «Нека да се успокои сърцето на Гаутама, той да бъде добре разположен [към мен], пуснатия да си ходи от теб, смърт. Нека той да ме поздрави радостно. Това избирам за първо от трите желания.»

11. «Както преди [отново] ще бъде весел Ауддалака Аруни, освободен от мен [от обета си]. Той ще прекара нощите щастлив,

гневът му ще се потуши, след като те види освободен от пастта на смъртта.»

12. «В небесния свят няма страх, там теб те няма и там старостта не плаши [никого]. Преодолял и двете — глад и жажда, предпазен от страдание, [човек] се радва в небесния свят.

13. Ти познаваш жертвения огън, който донася [пребиваване в] небето, о ,смърт, обясни ми го на мен, вярващия, [защото] обитаващите небето се хранят с амрита; това си избирам за второ желание.»

14. «Ще ти обясня; познай чрез мен с разбиране, о, Начикетас, жертвения огън, който донася небето. Разбери го като постигане на безкрайния свят, като основа, като скрит в тайното.»

15. Той му говори за огъня, представляващ началото на света [първичния огън на вселената], и какви тухли, колко [са нужни] и как [да се подредят за изграждане на жертвен олтар]. А той повтаряше каквото му бе казано; тогава смъртта отново заговори доволен.

16. Той му заговори зарадван: „Мъдрецо [махатма], давам ти тук и веднага още един дар: този огън ще се нарича с твоето име; вземи също този многоцветен наниз от скъпоценни камъни.

17. Чрез тройно [извършване на] обряда на Начикетас, съединение с тримата [родителите и учителя] и извършване на трите дела [жертва, изучаване на Ведите и правене на помен] се преодоляват раждането и смъртта. Познал бога, достоен за почитание, този, който познава творенията на Брахма, изградил [олтаря на огъня] отива в този вечен мир.

18. Три пъти [извършил] обряда на Начикетас, три пъти познал това — този който знае това и изгражда огъня Начикетас, той отхвърля оковите на смъртта; освободен от страдания, той се радва в небесния свят.

19. Това, о, Начикетас, е твоят огън, донасящ небето, когото поиска като второ желание. Този огън хората ще нарекат на теб. Избери третото желание, о , Начикетас."

20. „Има съмнения за умрелия човек: „Той съществува" — казват едни; „Той не съществува“ — казват други. Нека бъда поучен от теб за това познание — това е третото желание, което избирам."

21. „Дори боговете някога се заблуждаваха. Не е лесно да се разбере; това е объркан въпрос. Избери друго желание, Начикетас. Не ме затруднявай; освободи ме от това желание.“

22. „Дори боговете значи са се обърквали тук, и ти, смърт, каза, че това не е лесно да се разбере. А друг, който би могъл да го обясни както теб, не може да се намери. Никой дар не е равностоен на този.“

23. „Поискай [да имаш] стогодишни синове и внуци, много стада добитък, слонове, злато и коне. Избери си голямо [парче] земя, и живей толкова есени, колкото пожелаеш.

24. Ако смяташ това за равностоен дар, избери си богатство и дълъг живот! Ще бъдеш велик на земята, о, Начикетас. Ще направя да се изпълнят всичките ти [земни] желаниа.

25. Всички желаниа, които трудно се изпълняват в света на смъртните — давам ти всички според твоята воля. Онези момичета с музикални инструменти върху колесницата — те са непостижими за хората — ще ти ги дам, нека бъдат твои слуги [но], не ме питай за смъртта.“

26. „Това има стойност за смъртния [само] до утре. [тези неща] притъпяват всички сетива [и ума]. Дори дългият живот [всъщност] е кратък; колесницата е само твоя, твои са танците и песните.

27. Човек не може да бъде удовлетворен с богатство; можем ли да искаме богатство когато сме съзрели теб? Ние ще живеем толкова, колкото ти отредиш; а за дар искам само това.

28. Кой би се радвал да получи [дори] много дълъг живот, след като се е доближил до отсъствието на старост, до безсмъртието; като разпознава кой стои под [всичко]; като размишлява за радостите от разкоша и любовта?

29. Това, в което всички са объркани, о, смърт — какво [ще бъде] при дългия път към отвъдното — това ми кажи.“

ВТОРА ЧАСТ

1. „Едното е добро [шрея], а другото е приятно [прея]; тези двете, носещи различни резултати, оковават човека. Ако от тях се избере доброто, това е спасение; който избере приятното, пропуска целта си [желания за себе си резултат].

2. Доброто и приятното идват при човека; като ги огледа, мъдрият ги разграничава. Мъдрият избира доброто пред приятното; глупавият избира приятното от [жажда за] печалба и притежание.

3. Ти разумно пренебрегна приятните и приятно изглеждащите желания, о, Начикетас. Не попадна във веригите на богатството, в които за жалост се оковават толкова много хора.

4. Раздалечени, противопоставени и разграничени са тези, които се знаят като незнание и знание. Аз смятам Начикетас за такъв, който жадува за знание; не те разклатиха много страсти.

5. Живеещи в незнание, смятащи себе си за мъдреци и учени, глупаците безцелно тичат насам-натам като слепци, водени от слепец.

6. Преминаването отвъд не говори нищо на глупавия, безгрижния, ослепен от илюзията на богатството. Това е светът; няма отвъден — като смята така, той отново и отново попада в моя власт.

7. На мнозина не е дадено дори да чуят за него; мнозина дори когато са чули, не са разбрали. Чудесен е , който го разгласява старателно; който е разбрал неговото [съобщение]; чудесен е познаващият го, научен от старателен [учител].

8. Този [атма] не може лесно да се познае, когато се разгласява от [обикновен] човек. [Но] когато не е разгласяван от някой друг, няма [никакъв] достъп, защото той е немислимо по-дребен от най-дребната мярка.

9. Този смисъл не може да се обхване с размишление, [но] когато се обяснява на друг, той лесно се схваща. Ти го постигна, защото се придържаш към истината. Този, който задава въпроси като теб [като твоите], о, Начикетас, е скъп за нас.

10. Аз знам: това, което се нарича богатство, е преходно, а с преходното не може да се постигне непреходното. Затова аз запалих огъня Начикетас — чрез преходни неща да постигам непреходното.

11. Ти видя постигането на желанието, основата на света, безкрайността на действието, брега на сигурността, величието на прославата, широтата, опората, [но], мъдър в твърдостта, о, Начикетас, ги пренебрегна.

12. Този [атма] е трудно видим, влязъл в скритото, живеещ в сърцето, намиращ се в дълбокото, древен; който го разбира като бог чрез слизване посредством йога във вътрешния атма, изгонва радостта и мъката със сигурност.

13. Смъртният, чул и разбрал това, уловил същността и схванал финото, се радва, придобил [извор на] радост. За него е отворено обиталището на Начикетас, мисля аз.“

14. „Кажки, какво виждаш, различно от добро [дхарма] и зло, различно от извършено и неизвършено, различно от минало и бъдеще.“ [Каза Начикетас].

15. „Тази сричка, която провъзгласяват всички веди, която наричат равна на всички тапаси, заради която стават брахмачаря, тази сричка ще ти кажа накратко. Тя е ОМ.

16. Тази сричка наистина е Брахма, тази сричка е висшето, защото който познава тази сричка, има всичко, което пожелае.

17. Тази опора е най-добрата, тази опора е висшата. Който знае тази опора, е велик в света на Брахма.

18. Не се ражда и не умира познаващият [атма]. Не произлиза от никого и не става никой. Нероден, постоянен, вечен, древен, той не умира, когато загива тялото.

19. Когато убиващият мисли, че убива, когато убитият се смята за убит, и двамата се лъжат — той не убива и не умира.

20. По-малък от малкото и по-голям от голямото, атма е скрит в сърцето на хората. Без страсти, без мъчение, величието на атма се вижда чрез спокойствие [прасад].

21. Седейки, той отива в далечината, лежейки, обикаля навсякъде. Кой може да разпознае този радващ се и нерадващ се бог освен мен?

22. Мъдрият, узнаващ този, който е безтелесен в телата, стабилен в нестабилното, великия, всепроникващ атма, не познава страданието.

23. Този атма не може да се постигне чрез поучение, нито чрез разум, нито чрез много учение. Постига го само този, когото той избере, на него атма разкрива същността си.

24. Който не се е отказал от злината, който няма мир и съсредоточеност; чийто ум не е успокоен, не може да го постигне с разум [праджна].

25. Този, за когото брахманите и кшатриите — и двете [варни] са храна, подправена със смъртта — кой наистина знае къде е той?“

ТРЕТА ЧАСТ

1. Двама се хранят с резултата от делата [рита] в света на [собствените] дела [свакритася]; двама пребивават в скривалището [на сърцето], във висшето вместилище. Познаващите Брахма ги наричат сянка и светлина, с пет [жертвени] огъня и троен [огън] на Начикетас.

2. Върховния, неунищожим Брахма, мостът за жертващите, които искат да преминат на отвъдния бряг — [брега] на безстрашието — дано да достигнем този [огън на] Начикетас.

3. Знай, че атма е возещият се в колесница, тялото — колесницата, знай, че разумът [буддхи] е кочияшът, умът [манас] е юздата.

4. Чувствата [индрия] са конете, а обектите им — пасище. Наслаждаващият се е съединението на атма, чувствата и ума — казват мъдреците.

5. Този, който няма познание и умът му никога не е съединен, той не може да управлява сетивата, както кочияшът — лошите [непокорните] коне.

6. А този, който има познание и е винаги със съединен ум, той управлява сетивата тъй, както кочияшът — добрите [послушните] коне.

7. Който няма познание, който е без ум, който е винаги замърсен, той не достига мястото [целта на пътуването] и се връща отново в самсара.

8. А този, който има познание, който е с ум, който е винаги чист, той достига мястото, откъдето [никой] не се ражда отново.

9. Чийто разум е кочияш, който обуздава ума си, той достига края на пътя, висшата обител на Вишну.

10. По-висш от сетивата е разсъдъкът [артха], от разсъдка — умът, по-висш от ума е разумът [буддхи], а по-висш от разума е великият атма.

11. По-висше от великото [махат] е неизявеното [авякта], по-висш от неявното е пуруша: няма нищо по-висше от пуруша, той е

най-висшият път.

12. Във всички тези същества е скрит атма, несветец [апракашата]. Само проницателните го виждат чрез финия поглед на острия си ум.

13. Мъдрият [трябва] да контролира речта чрез мисълта, а нея — чрез същността на знанието [джана атма], а нея — чрез атма на мира [шанта атма].

14. Станете, бъдете събудени; добивайки дарове, осъзнавайте. Този път е труден и непроходим като наточеното острие на остър нож — казват мъдрите.

15. Който познава беззвучния, неосезаем, безформения, неизчезващия, безвкусния безмирисния, непреходния, безначален и безкраен, свръхвелик, постоянен [атма], той се освобождава от устата на смъртта.

16. О, Начикетас, мъдрите постигат величие в света на Брахма, като разказват и слушат това древно сказание.

17. Този, чрез когото тази висша тайна се слуша от събраните брахмани, който е старателен в обряда на помена за умрелите — той е достоен за безкраен живот, достоен за безкраен живот!

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

1. Отвън възприема себе си самопороденият, затова се вижда отвън, а не вътре от себе си. [Затова] мъдрец, търсец безсмъртие гледа аза [атма] отвътре, с обърнати очи.

2. Глупците следват външните желания и отиват в примката на явната смърт. Но мъдрите, които познават безсмъртието не търсят опора в нестабилността.

3. Този, който е познал формата, вкуса, мириса, звука и докосването — какво остава тук за него след това? Това е така.

4. Когато след края на съня и след края на будността вижда двете като едно, мъдрият, разбрал, че това е атма, не страда повече.

5. Който познава ядящия меда, атма, същността на живота, владетел на всичко съществуващо, той не се обърква повече. Това е така.

6. Този, който различава същностите, влиза вътре в онзи, който е роден преди огъня, роден преди водите. Това е така.

7. Този, който се разпростира чрез същностите, влиза вътре в Адитите с божествена същност, раждащи се чрез праната.

8. Джатаведас, пребиваващ в триещото се дърво като зародиш, носен от бременна жена, бива призоваван всеки ден от будните, принасящи жертва на огъня. Това е така.

9. Този, за когото слънцето изгрява и залязва — всички богове са пронизани от него; няма нищо извън него. Това е така.

10. Това, което е тук, това е и там; което е там, е също така и тук. Този, който вярва, че има различие, върви от смърт към смърт.

11. Мисълта, която може да спре това е: няма никакво различие. Този, който вярва, че има различие, минава от смърт в смърт.

12. Духът [пуруша] с размер на палец е в средата на тялото — господар на това което е било и ще бъде; той не се отвръща от себе си. Това е така.

13. Духът с размер на палец е като светлина без пушек, господар на това което е било и ще бъде; той е днес, той е и утре. Това е така.

14. Както водата, която тече по планинските урви, се изгубва, така и този, който вижда нещата различни, се губи, тичайки след тях.

15. Като чиста вода, излята в чиста вода — така, о, Гаутама, е азът [атма] на знаещият мъдрец.

ПЕТА ЧАСТ

1. Този, който е отправен към града с единадесет порти, с правилна мисъл, той няма страдания, той е освободен, той се освобождава. Това е така.

2. Лебедът, обитаващ чистото небе, блестящ, той обитава небето; при жертвоприношението той обитава жертвеника. Той обитава в човека, обитава в обета, обитава в закона, обитава небесата. Породен от водите, от кравите, от закона, от планината — висшия закон [Рита].

3. Праната върви нагоре, апаната върви в обратна посока. По средата е вамана — там трябва да се търси върховния бог.

4. Когато се спуска и влиза в тялото, той се vyplъщава в него; когато той се освобождава от тялото, какво остава тук долу?

5. Смъртните не живеят нито с вдишването, нито с издишването. Те живеят с друго; с него са свързани и тези двете.

6. Добре, ще те науча, о, Гаутама, за тайния, вечен Брахма, за това, което става с душата след смъртта.

7. Някои влизат в утроба, с души, насочени към тялото. Други стават постоянни [или: Шива]. [Това зависи] от делата или от познанието [им].

8. Този пуруша, будният в спящите, поражда желанията. Той наистина е чист, той е Брахма, наистина го наричат безсмъртен [или: амрита]. На него се крепят световите, и никой не е повече от него. Онова наистина е това.

9. Както огънят, един, влизайки в света, променя формата си според различните форми, така и единият атма във всички същества променя формата си според формите но е извън тях.

10. Както вятърът, един, влизайки в света, променя формата си според различните форми, така и единият атма във всички същества променя формата си според формите но е извън тях.

11. Както слънцето, око на целия свят, не придобива недостатъците извън окото, така и единият атма във всички същества не придобива страданията на света [оставайки] извън тях.

12. [Има] един властител, вътрешният атма на всички същества, който създава [цялото] множество форми. Мъдрите го виждат вътре в себе си — за тях е вечната радост, не за другите.

13. Вечен сред преходните, имащ съзнание [четана] сред безсъзнателните, единствен сред многото, този, който дава желанията. Мъдрите го виждат вътре в себе си, за тях е вечният мир, не за другите.

14. „Това е онова“ — така мислят за неизразимата висша радост. Как да се познае това? То блести ли или [само] изглежда, че блести?

15. Там не блестят слънцето, луната, звездите, не святкат мълнии, още по-малко този огън. Наистина всичко сияе след него, сияещото; всичко това блести с неговото сияние.

ШЕСТА ЧАСТ

1. С корени нагоре и клони надолу — такава е тази древна смокиня. Тя наистина е чиста, тя е Брахма, наричат я безсмъртна. На нея се крепят световите и никой не е повече от нея. Онова наистина е това.

2. Всичко това и вселената е породено и се движи в дишането [прана]. Това е велик страх, висша мълния; който знае това, става безсмъртен.

3. От страх пред него гори огънят, от страх гори слънцето. От страх тичат Индра, вятърът и петото — смъртта.

4. Ако някой постигне съвършено познание преди разпадането на тялото, той може да получи тяло в небесните светове.

5. Както в отражението, така и в атма, както в съня, така и в света на предците; както във водите, така и в света на гандхарвите го виждат като сянка и светлина в в света на Брахма.

6. Като познае специфичния свят на сетивата, специфичното им възникване, мъдрият не тъгува.

7. По-висш от сетивата е умът [манас]; по-висше от ума е битието [саттвам] ; по-висш от битието е върховният атма; по-висше от изявеното [махат] е неизявеното.

8. По-висш от неизявеното е пуруша — всепроникващ и неразличим; които го познаят, стават свободни и отиват към безсмъртието.

9. Не може да се види неговата форма; никой не го е виждал със зрение. Усещат го със сърце, разум [маниша] и ум [манас]; който знае така, става безсмъртен.

10. Когато петте знания спрат заедно с ума, когато не работи разумът [буддхи], тогава казват, че това е върховният път.

11. Това е йога, така смятат — концентрация [дхарана] със спрени сетива. Тогава става съсредоточен — защото йога е началото и краят.

12. Не може да се постигне нито чрез слово, нито чрез ум, нито чрез зрение. Може ли да се постигне другояче, освен чрез думите „той съществува“?

13. „Съществува“ — наистина, той трябва да се [разбира] като съществуване и като истинска същност. „Съществува“. Когато се постигне, съществуването и истинската същност [стават] ясни.

14. Когато превъзмогне всички желания, пребиваващи в сърцето, смъртният става безсмъртен и постига Брахма.

15. Когато се развържат всички възли, свързващи сърцето му тук, тогава смъртният става безсмъртен — такова е поучението.

16. От сърцето излизат сто и един канала [нади], един от тях отива към главата; който върви по този път, става безсмъртен. Другите водят на различни страни.

17. Пуруша с размер на пръст [на ръка], вътрешният атма, винаги е в сърцето на хората. Трябва със спокойствие да се изважда от своето тяло, както сърцевината от тръстиката. Трябва да се познава като чистота и безсмъртие, трябва да се познава като чистота и безсмъртие."

18. Като постига знанието, разказано от смъртта и всички методи на йога, Начикетас постигна Брахма, стана чист и неумиращ. Наистина, така ще бъде и с всеки друг, който знае така за атма.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.